

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КОНТРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

ON THE ISSUE OF ENSURING GUARANTEES OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS DURING COUNTERINTELLIGENCE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Метелев О.П., д.філос. у галузі права,
завідувач кафедри

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Коваленко О.П., к.ю.н., доцент,
професор кафедри

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

В даній статті досліджуються механізми забезпечення прав і свобод людини під час контрозвідувальної діяльності в умовах цифрової трансформації суспільства та поступового збільшення злочинності у кіберпросторі з використанням цифрових технологій. У статті зазначається, що з одного боку правоохоронні органи та органи державної безпеки, виконують функцію захисту громадян від розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, тероризму та інших протиправних посягань, що може бути пов'язане з тимчасовим обмеженням прав і свобод людини. А з іншого боку, необхідний дієвий механізм забезпечення законності таких обмежень, що закріплено та гарантується Конституцією України. Особлива увага, на думку авторів, тут повинна приділятися негласним заходам, які пов'язані із втручанням у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій та цифрових засобів, оскільки сучасне спілкування та листування відбувається переважно у кібернетичному просторі. У статті акцентується увага, що механізм притягнення до відповідальності за розголошення відомостей що стосуються особистого життя, честі та гідності людини, є недосконалим, оскільки поза увагою законодавця залишились питання кримінальної відповідальності за вказані дії, якщо вони були вчинені у процесі саме контрозвідувальної діяльності. Авторами запропоновані відповідні зміни до статті 387 Кримінального кодексу України, які мають на меті усунути цю правову невизначеність.

У статті робиться висновок, що в умовах цифровізації все більшу частину оперативних і доказових відомостей правоохоронні органи та органи державної отримують під час проведення негласних заходів з використанням електронних комунікацій, які, в свою чергу, законно тимчасово обмежують окремі права та свободи людини. Авторами пропонується з метою дотримання законності передбачити запровадження, дотримання та удосконалення наступних механізмів: дотримання стандартів правомірності обмеження прав і свобод людини; демократичний контроль за діяльністю спецслужб; притягнення до відповідальності за розголошення відомостей контрозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, а також досудового розслідування). Це, на думку авторів, дозволить правоохоронній системі України успішно інтегруватись у правове середовище розвинутих демократій світу.

Ключові слова: контрозвідувальна діяльність, законність, права і свободи людини, цифровізація.

This article examines the mechanisms of ensuring human rights and freedoms during counterintelligence activities in the context of the digital transformation of society and the gradual increase in crime in cyberspace using digital technologies. The article notes that, on the one hand, law enforcement and state security agencies perform the function of protecting citizens from intelligence and subversive activities of special services of foreign states, terrorism and other unlawful encroachments, which may be associated with a temporary restriction of human rights and freedoms. On the other hand, an effective mechanism is needed to ensure the legality of such restrictions, which is enshrined and guaranteed by the Constitution of Ukraine. According to the authors, special attention should be paid here to covert measures related to interference with private communication through electronic communications and digital means, since modern communication and correspondence take place mainly in cyberspace. The article emphasizes that the mechanism of bringing to responsibility for the disclosure of information relating to personal life, honor and dignity of a person is imperfect, since the issues of criminal liability for these actions, if they were committed in the course of counterintelligence activities, were left out of the legislator's attention. The authors proposed appropriate amendments to Article 387 of the Criminal Code of Ukraine, which aim to eliminate this legal uncertainty.

The article concludes that in the context of digitalization, most of the operational and evidence-based information is received by law enforcement agencies and state bodies during secret events using electronic communications, which, in turn, legitimately temporarily restrict certain human rights and freedoms. The authors propose in order to comply with the rule of law to provide for the introduction, observance and improvement of the following mechanisms: compliance with the standards of legality of restricting human rights and freedoms; democratic control over the activities of special services; prosecution for disclosure of counterintelligence and operational-search activities, as well as pre-trial investigation). This, according to the authors, will allow the law enforcement system of Ukraine to successfully integrate into the legal environment of developed democracies of the world.

Key words: counterintelligence activities, legality, human rights and freedoms, digitalization.

Постановка проблеми. Зараз увесь світ знаходиться в процесі глобальної цифровізації та переходу від індустріального суспільства до інформаційного. Відповідно, все більше злочинів відбуваються у кіберпросторі та/або з використанням цифрових технологій. Країни розвинутих демократій вже багато років переформатовують роботу своїх правоохоронних органів та спецслужб з урахуванням нових викликів за загроз безпеці своїх суспільних відносин. Не дивлячись на складні умови війни з РФ (конвенційної, інформаційної та кібернетичної), України продовжує долати складний, але необхідний шлях демократичних перетворень задля впровадження стандартів Європейської спільноти, що регулюють відносини між

державними інститутами та людиною в ході забезпечення державної безпеки та боротьби зі злочинністю. З одного боку держава (зокрема, її правоохоронні органи та спеціальні служби), виконує функцію захисту громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз (розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, тероризму та інші протиправних посягань), використовуючи при цьому конституційно закріплену виключну можливість здійснювати заходи, пов'язані з тимчасовим обмеженням прав і свобод особи. З іншого боку, людина має бути впевнена у всебічному забезпеченні реалізації своїх невід'ємних прав і свобод та захисті свого особистого життя, честі та гідності, які закріплені та гарантуються Конституцією України.

Особливо, коли йде мова про втручання у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій та цифрових засобів, оскільки сучасне спілкування та листування відбувається переважно у кібернетичному просторі.

Наразі, питання гарантій дотримання законності під час здійснення контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності (далі – КРД та ОРД відповідно) висвітлено Законі України «Про контррозвідувальну діяльність» та Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» відповідно. Втім, механізм притягнення до відповідальності за розголошення відомостей що стосуються особистого життя, честі та гідності людини, на нашу думку, є недосконалим, оскільки поза увагою законодавця залишилися питання кримінальної відповідальності за вказані дії, якщо вони були вчинені у процесі контррозвідувальної діяльності.

Саме тому важливим є з'ясування, усвідомлення та систематизація гарантій дотримання законності проведення негласних заходів (зокрема, втручання у приватне спілкування із використанням електронних комунікацій), матеріально-правових і процесуально-правових гарантій прав і свобод людини під час здійснення контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності та вироблення пропозицій щодо внесення відповідних змін до кримінального законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові та практичні аспекти таємниці досудового розслідування, гарантій забезпечення прав і свобод особи у своїх працях розглядали Ю. П. Алєнін, Р. В. Бараннік, А. М. Благодарний, В. П. Гмирко, І. В. Бондар, С. Л. Ємельянов, О. В. Капліна, Л. М. Лобойко, В. Т. Нор, М. А. Погорєцький, Д. Б. Сергєєва, С. М. Стахівський, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник, М. С. Цуцкірідзе, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. О. Юхно, О. Г. Яновська та ін. Також, значний внесок у дослідження інституту таємниці досудового розслідування, а також контролю за дотриманням законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності зробили О. П. Євсєєв, І. Б. Король, О. С. Погребняк, О. О. Уварова, М. С. Цуцкірідзе та інші вчені, в працях яких вирішувалася розглядувана проблематика. Водночас, дотримання процесуально-правових гарантій прав і свобод особи під час здійснення контррозвідувальної діяльності ще потребують подальших наукових розробок, оскільки існують суттєві прогалини у їх законодавчому унормуванні та закріпленні.

Мета статті. Спираючись на аналіз наукових публікацій та норм законодавства, дослідити гарантії забезпечення законності тимчасового обмеження прав і свобод особи під час здійснення контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, а також досудового розслідування в умовах цифровізації та вироблення пропозицій щодо внесення відповідних змін до кримінального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. В умовах всеохоплюючої цифровізації суспільства електронні комунікаційні мережі (Інтернет, месенджери, мережі стільникового зв'язку) широко використовуються людьми для підтримання соціальних зв'язків. Факт і зміст цих зв'язків, а точніше їх таємність гарантується Конституцією України (ст. 31 Конституції гарантує кожному право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції) і галузевим кримінальним процесуальним законодавством [1]. Водночас, під час реалізації своїх повноважень в рамках здійснення контррозвідувальної, оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, правоохоронні органи та органи державної безпеки у виняткових випадках з метою припинення та розкриття тяжкого або особливо тяжкого злочину тимчасово обмежують окремі права та свободи особи у порядку і межах, визначених Конституцією та законами України (ст. 5 Закону України «Про Службу безпеки України», ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо) [2, 3]. Для того, щоб забезпечити законність тимчасового обмеження прав і свобод особи

під час втручання у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій і технічних засобів повинні бути увімкнені кілька «запобіжників»: 1) стандарти правомірності обмеження прав і свобод особи; 2) демократичний контроль за діяльністю спецслужб (КРД, ОРД та досудове розслідування); 3) механізм притягнення до відповідальності за розголошення відомостей, що стосуються особистого життя, честі та гідності особи, якщо стали відомі під час здійснення КРД, ОРД та досудового розслідування.

Що стосується першого «запобіжника», то необхідно відмітити, що правомірність обмеження прав і свобод полягає не тільки у забезпеченні законності такого обмеження. Разом з цим, повинні бути дотримані принципи права, моральних засад, панівних традицій суспільства.

Так, Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своєму рішенні у справі «Шимоволос проти Росії» зазначав: «вираз «згідно із законом» в розумінні частини 2 статті 8 вимагає, по-перше, щоб цей захід мав підставу в національному законодавстві; він також обумовлюється якістю відповідного закону в тому сенсі, що закон повинен бути доступний відповідній особі, яка, більше того, має бути здатною передбачати його наслідки для себе [4]. Суд підкреслює, що «...надзвичайно важливо мати зрозумілі, детальні правила застосування негласних дій зі спостереження, особливо враховуючи те, що доступні технології стають більш удосконаленими».

В іншому рішенні по справі «S. и Марпер против Соединенного Королевства» ЄСПЛ стосовно дотримання законності під час проведення втручання у приватне спілкування зазначає, що у контексті прослуховування телефонних розмов, таємного спостереження та прихованого збору даних, надзвичайно важливо встановити чіткі та докладні положення, які визначають обсяг та порядок застосування зазначених заходів, а також мінімальні вимоги, які стосуються, серед іншого, тривалості, зберігання, використання відповідної інформації, доступу до неї третіх осіб, заходів для збереження недоторканності та конфідентційності інформації та порядку її знищення – це дає достатні гарантії від зловживань та свавілля органів влади» [5].

В ратифікованій Верховною Радою України Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), стандарти якої (як юридична норма) поширюються на вітчизняне законодавство, описані права і обов'язки громадян, організацій і державних органів, а також визначаються критерії правомірності нормативно-правових актів органів державної влади. Зокрема, в ст. 8 Конвенції зазначається «Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб» [6].

Формат даної статті не дозволяє висвітлити всю логіку дослідження цього питання, проте ретельний аналіз судової практики ЄСПЛ, положень статей кримінально-процесуального законодавства та наукових розробок з цього питання дає можливість сформулювати наступні умови правомірності обмеження прав і свобод людини під час здійснення втручання у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій під час здійснення КРД, ОРД та досудового розслідування: 1) законність; 2) тимчасовість; 3) судовий дозвіл; 4) адекватність – тобто, відповідність застосованих заходів поставленим цілям; 5) наявність вимог щодо поводження з матеріалами отриманими під час КРД/ОРД та досудового розслідування (захист, збереження, використання та знищення таких відомостей, які були отримані в результаті обмеження прав і свобод особи); 6) механізм реабілітації – право особи на компенсацію шкоди, завданої неправомірним втручанням спец-

служб у приватне життя; 7) судовий контроль; 8) особливе місце вчинення злочину (кіберпростір) – тут мова йде про визначення юрисдикції України стосовно злочинів вчинених у кіберпросторі.

Тут необхідно зазначити, що механізми реабілітації у ОРД, КРД та кримінальному провадженні різні. Так в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» в ст. 9 передбачено, що «у випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності» особа може розраховувати на невідкладне поновлення порушених прав і отримати відшкодування пошкодваної матеріальних та моральних збитків в повному обсязі [3]. В ст. 11 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» зазначається, що «не підлягає розголошенню інформація, що стосується особистого життя, честі та гідності людини, яка стала відома у процесі контррозвідувальної діяльності. Громадяни мають право у встановленому законом порядку отримувати письмові пояснення з приводу обмеження в ході здійснення контррозвідувальної діяльності їх прав і свобод та оскаржувати ці дії» [7]. В той же час, в ст.253 КПК йдеться лише про повідомлення осіб, щодо яких проводились НСРД, Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене прокурором (слідчим) протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом [8].

Другий важливий «запобіжник» – демократичний контроль за діяльністю спецслужб. Так, відповідно до п. 5 ст.1 Закону України «Про національну безпеку України» демократичний цивільний контроль – це комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України [9]. Цілком очевидно, що можливе зловживання наданими державною повноваженнями з боку співробітників спецслужб, необґрунтоване втручання у приватне спілкування та застосування спеціальних технічних засобів створюють передумови для нівелювання демократичних цінностей. З урахуванням того, що співробітники правоохоронних органів та органів державної безпеки здійснюють свою оперативно-службову діяльність в умовах невизначеності, підвищеного ризику та психологічного тиску, а сама контррозвідувальна діяльність носить переважно таємний характер, система управління спецслужбою має свою особливість: відокремленість від інших систем управління державними органами влади.

Зазначимо, що система нагляду та контролю за діяльністю спецслужб існує у всіх демократичних державах. Основні принципи побудови системи демократичного цивільного контролю за розвідувальними службами і правоохоронними органами визначені Рекомендаціями Парламентської асамблеї Ради Європи № 1402 від 1999 року «Контроль внутрішніх служб безпеки в країнах-членах Ради Європи» та № 1713 від 2005 року «Про демократичний нагляд над сектором безпеки в країнах-членах». Крім цього, попри розв'язання проблем сектору безпеки і оборони, країни переважно керуються власними національними інтересами, власним національним законодавством, традиціями та історичним досвідом [10].

Водночас, і в самих розвинутих демократіях немає уніфікованого підходу до практики контролю за діяльністю спецслужб: багато ключових питань вирішується безпосередньо парламентським, президентським, або змішаним устроєм системи влади. Загальноєвропейська практика полягає в тому, що парламентський контроль здійснюється майже завжди постфактум: розглядаючи ретроспективні події. Попереднє інформування обраних членів комітетів конгресу з питань розвідки про конкретні операції або

програми історично склались лише в США. Аналіз систем демократичного контролю за діяльністю спецслужб країн-членів ЄС та НАТО дозволив зробити висновок, що найбільш складним завданням є підтримка рівноваги між автономією і контролем у спеціальних службах. Розвідка (контррозвідка) має володіти достатніми та специфічними повноваженнями для здійснення своєї діяльності, але їх об'єм повинен бути еквівалентним наявним чи перспективним загрозам національній безпеці та водночас не ставити під загрозу захищеність інтересів суспільства і добробут людей. Такий баланс сил досягається завдяки трьом основним складовим: законності, професіоналізму та підконтрольності. Принципове комплексне та гармонійне поєднання всіх трьох складових обов'язкове для визнання правового та демократичного характеру діяльності спецслужб. Співробітники спецслужби повинні чітко розуміти, що в правовому та демократичному суспільстві вони, за необхідності, зобов'язані аргументовано пояснити громадськості доцільність та необхідність своїх дій, а також проведених заходів. І саме громадськість, шляхом демократичного контролю, даватиме оцінку діяльності спецслужби, маючи на це повне моральне право, оскільки фінансує її роботу з державного бюджету.

Демократичний контроль має на меті забезпечити, з одного боку, унеможливлення проявів корупції та зловживань владою в спецслужбі, а з іншого – підвищити ефективність методів її роботи та сталий розвиток, що, беззаперечно, позитивно вплине на рівень захищеності національних інтересів держави, віднесених до компетенції спецслужб.

Сучасна система демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів та органів державної безпеки як важливої складової сектору безпеки і оборони постійно вдосконалюється. Наразі він здійснюється у наступних формах: 1) парламентський контроль; 2) президентський контроль; 3) антикорупційний контроль; 4) фінансовий контроль; 5) судовий контроль; 6) прокурорський нагляд; 7) громадський нагляд. Окрім того, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 «Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» передбачає посилення механізмів демократичного цивільного контролю спецслужб та сприяння активній участі громадянського суспільства у взаємодії з органами правопорядку та прокуратури. [11].

Третій «запобіжник» забезпечення гарантій законності тимчасового обмеження прав і свобод особи під час втручання у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій і технічних засобів в контррозвідувальній діяльності – це механізм притягнення до відповідальності за розголошення відомостей, що стосуються особистого життя, честі та гідності особи, якщо такі відомості стали відомі під час здійснення КРД, ОРД та досудового розслідування.

Наразі, питання гарантій дотримання законності під час здійснення КРД, ОРД та досудового розслідування висвітлено в Законі України «Про контррозвідувальну діяльність», Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» та в Кримінальному кодексі України відповідно. Втім, механізм притягнення до відповідальності за розголошення відомостей що стосуються особистого життя, честі та гідності людини, на нашу думку, є недосконалим, оскільки поза увагою законодавця залишились питання кримінальної відповідальності за вказані дії, якщо вони були вчинені саме у процесі здійснення КРД. Проведення негласних заходів, які передбачають тимчасове втручання у приватне спілкування за допомогою електронних комунікацій в КРД, ОРД та досудовому розслідуванні з технічної точки зору мало чим відрізняються. Вимоги до правоохоронних органів і спецслужб щодо законності проведення таких заходів також чітко визначені у законодавстві. Тим більше дивним видається той факт, що кримінальна (адміністративна) відповідальність за порушення законодавства щодо розголо-

шення відомостей ОРД та досудового розслідування зазначена у кримінальному законі, а за розголошення відомостей про КРД, розкриття та оприлюднення яких можуть завдати суттєвої (а іноді і невинної) шкоди національній та державній безпеці України – будь-яка відповідальність у Кримінальному кодексі України не передбачається.

Так, в ст. 387 КК України «Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування» передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність за розголошення без дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадила ОРД, даних ОРД або досудового розслідування особою, попередженою в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, а також за розголошення даних ОРД, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в ОРД, досудовому розслідуванні, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність [12]. Водночас, ані Кримінальний кодекс України, ані Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» не визначають кримінальну (адміністративну) відповідальність за: 1) оприлюднення або надання (розголошення) зібраних відомостей, а також інформації щодо проведення або не проведення стосовно певної особи контррозвідувальної діяльності та заходів до прийняття рішення за результатами такої діяльності або заходів (ст. 9 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність»); 2) розголошення інформації, що стосується особистого життя, честі та гідності людини, яка стала відома у процесі контррозвідувальної діяльності (ст. 11 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність») [7].

З урахуванням невідворотності процесу реформування сектору безпеки і оборони України у напрямку відповідності стандартам НАТО та ЄС та закріплення за нею суто контррозвідувальних функцій, вважаємо, що кримінальна відповідальність за діяння, що пов'язані із розголошенням даних контррозвідувальної діяльності, перелічених у статтях 9 та 11 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність», має бути передбачена у вітчизняному кримінальному законодавстві.

Відтак, на нашу думку, доцільно внести відповідні зміни до статті 387 Кримінального кодексу України та викласти її у наступній редакції:

Стаття 387. Розголошення даних контррозвідувальної або оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування.

1. Розголошення без письмового дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадила контррозвідувальну або оперативно-розшукову діяльність, даних контррозвіду-

вальної або оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування особою, попередженою в установленому законом порядку про обов'язок не розголошувати такі дані, – карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або пробаційним наглядом на строк до двох років.

2. Розголошення даних контррозвідувальної або оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником контррозвідувального або оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в контррозвідувальній або оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні –

карається штрафом від ста до трьохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або пробаційним наглядом на строк до трьох років, або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Дія, передбачена частиною другою цієї статті, якщо розголошені дані ганьблять людину, принижують її честь і гідність, – карається пробаційним наглядом на строк від трьох до п'яти років або обмеженням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Висновки. Отже, зазначимо, що цифровізація вплинула на усі сфери суспільного життя. На даний час, все частіше місцем здійснення протиправної діяльності стає кіберпростір, а цифрові технології стають знаряддям такої діяльності. Тому, цілком закономірно, що більшу частину оперативних і доказових відомостей правоохоронні органи та спецслужби отримують під час проведення негласних заходів з використанням електронних комунікацій в рамках здійснення КРД, ОРД та досудового розслідування. Проведення таких заходів тимчасово обмежують окремі права та свободи особи у порядку і межах, визначених Конституцією та законами України та здійснюються у виняткових випадках з метою припинення та розкриття тяжких та особливо злочинів. З метою дотримання законності в своїй діяльності уповноваженими правоохоронними органами та спецслужбами необхідно передбачити дієві механізми (стандарти правомірності обмеження прав і свобод особи; демократичний контроль за діяльністю спецслужб; притягнення до відповідальності за розголошення відомостей КРД, ОРД та досудового розслідування), запровадження, дотримання та удосконалення яких, на нашу думку, дозволить органам державної безпеки та правоохоронній системі нашої держави в цілому успішно інтегруватись у правове середовище розвинутих демократій світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР>. (дата звернення: 23.05.2024).
2. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 20.05.2024).
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 22.05.2024).
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Шимоволос проти Росії» (заява № 30194/09, 21 июня 2011 г.). URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/euro/Rshimovoloscas.html> (дата звернення: 26.05.2024).
5. Рішення ЄСПЛ по справі «S. и Марпер против Соединенного Королевства» від 12.11.2008 (заяви № 30562/04 та № 30566/04). URL: <https://precedent.ua/1630500011> (дата звернення: 26.05.2024).
6. Європейська Конвенція «Про захист прав людини і основоположних свобод» (СЄД № 5), ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 21.05.2024).
7. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 № 374-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15> (дата звернення: 22.05.2024).
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 25.05.2024).
9. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 22.05.2024).
10. Вичалківський І.В. Міжнародний досвід здійснення парламентського контролю за діяльністю розвідувальних і спеціальних служб. Державне управління: удосконалення та розвиток. Дніпро, 2013. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=750> (дата звернення: 23.05.2024).
11. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733> (дата звернення: 19.05.2024).
12. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.05.2024).